

Kuva: Ylivieskan kaupunki/Suomen Ilmakuva Oy

Pylväsojan alaosan monimuotoisuutta edistävä kunnostushanke Loppuraportti

Toteutusaika: 30.11.2020 – 30.11.2022

Vastuulliset toteuttajat: Ylivieskan kaupunki

Nettisivut: www.meidankalajoki.fi

Yhteyshenkilö: Tapio Koistinaho, ympäristöpäällikkö

Puh. 044 4294 227, tapio.koistinaho@ylivieska.fi

Tiivistelmä

Pylväsoja on Kalajoen sivujoki, ja se laskee Kalajokeen Ängeslevän kohdalla Ylivieskassa. Pylväsojan alaosa on perkauksista huolimatta säilynyt kohtuullisen monimuotoisena ja kalastollisesti tyydyttävänä. Purossa on aika ajoin tavattu esimerkiksi luontaisesti lisääntyvää harjusta, jonka elinmahdollisuuksien parantaminen on ollut yksi kunnostuksen tavoitteista. Useilla Pylväsojan alaosan maanomistajilla on ollut jo usean vuoden ajan halu kehittää jokea kalataloudellisesti parempaan tilaan.

Tmi Arto Hautala on tehnyt Pylväsojan alaosalle kunnostussuunnitelman jo vuonna 2015 ja tässä hankkeessa tätä suunnitelmaa päästiin viimein toteuttamaan. Kunnostussuunnitelman on tilannut 'Vielä virtaa - vesienhoitotyön edellytysten turvaaminen Kalajoen vesistöalueella' - hanke. Hanketta hallinnoi Ylivieskan kaupunki ja sitä rahoittavat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Ylivieskan kaupunki, Sievin kunta, Vesikolmio Oy ja Vestia Oy. Kunnostussuunnitelman tavoitteena oli palauttaa Pylväsojan alaosille kutualueita, poikaskivikoita ja levähdyspaikkoja sekä saada puron elinympäristöjä monipuolisemmaksi erityisesti harjusta ja taimenta ajatellen.

Pylväsojan alaosan monimuotoisuutta edistävässä kunnostushankkeessa on talkoiden ja konetöiden avulla saatu monimuotoistettua puron virtaamaa ja luotua erilaisia elinympäristöjä eri eliöille. Talkoilla muodostettiin kaloille kutusoraikoita elinympäristökunnostussuunnitelman mukaisille paikoille. Tämän lisäksi kaivinkoneella saatiin muodostettua syvänteitä, poikaskivikoita ja kutusoraikoita. Isoista kivistä muodostui hyviä levähdyspaikkoja ja virran kulkua ohjaavia ja katkaisevia rakenteita. Tämän lisäksi uoman monipuolisuutta voitiin lisätä muodostamalla kivistä erilaisia virtaa ohjaavia rakenteita. Uoman virtaaman vaihtelevuus kasvoi selvästi ja uoman kulkua saatiin muutettua hyvin suoraviivaisesti kulkevasta virtaamasta monipuolisemmaksi ja polveilevammaksi. Myös koskialueiden pituutta pystyttiin kasvattamaan kivien avulla huomattavasti. Uoman kunnostuksessa otettiin myös huomioon, että uoman veden määrä säilyy kaloille riittävänä myös alivirtaamakausilla.

Hankkeen kesto oli noin 2 vuotta. Hanke toteutettiin 30.11.2020 - 30.11.2022. Tässä loppuraportissa raportoidaan hankkeen tulokset.

Hankkeen kuvaus

Pylväsoja sijaitsee noin 10 kilometriä Ylivieskan ydinkeskustasta ja se on yksi merkittävimmistä Hamarin voimalaitoksen yläpuolisista sivujoista (kuva 1). Ylivieskan Pylväsojan alaosalle on valmistunut jo vuonna 2015 Pylväsojan alaosan kalataloudellinen elinympäristökunnostussuunnitelma, jota tässä hankkeessa päästiin toteuttamaan. Harjusta Pylväsojasta on löytynyt satunnaisia yksilöitä viimeksi noin 10 vuotta sitten. Taimenen elinympäristökunnostus tehtiin pääasiassa tulevaisuutta ajatellen. Kalajoessa on tällä hetkellä

useita nousuesteitä ennen Pylväsojaa taimenen vaellusta ajatellen, mutta nousuesteiden kalatiehankkeita on vireillä.

Kuva 1. Toimenpidealue (Arto Hautala: Pylväsojan alaosan kunnostussuunnitelma 2015).

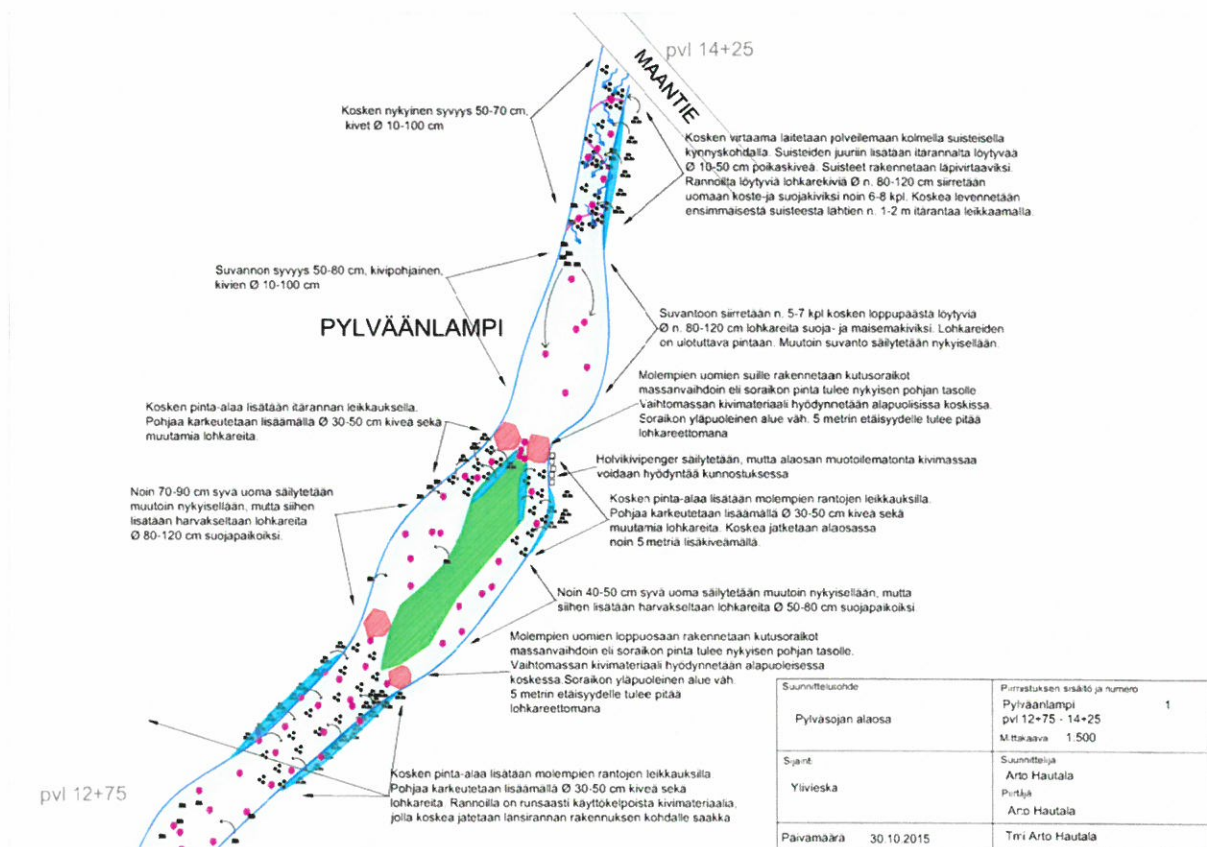
Suunnittelualue kattaa Pylväsojan alaosan noin 1,4 kilometrin matkalta joen suulta Lentokentäntien (tie nro 7830) sillalle. Alueella puro virtaa Ängeslevän maaseutukylän läpi ja muun muassa kolmen tiesillan sekä rautatiesillan ali. Purolla on siten paikallisesti merkittävä maisemallinen ja virkistysellinen arvo. Kalajoen varsi on maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, jonka yleiskaavoituksessa Pylväsojan alaosa on huomioitu arvokkaana luontokohteena. Kunnostussuunnitelma on laadittu siten, ettei työ vaaranna ympäristön tai yläpuolisten alueiden maankuivatusta tai aiheuta tulvan nousua.

Useimpia ellei kaikkia suunnittelualueen koskia on perattu uiton ja maankuivatuksen tarpeisiin. Lisäksi kahdelle koskelle on aikoinaan kaivettu myllyuomat, mutta myllyrakennuksia ei alueella ole säilynyt. Perkausten vuoksi useimmat kosket ovat luonnontilaista syvävetisempiä ja kapeampia. Myös syvyysvaihtelu

on luonnonkoskia vähäisempää, vaikka karkea pohjakivi onkin säilyttänyt koskien monimuotoisuuden kohtuullisena. Perkauksetkin ovat olleet alueella maltillisia verrattuna moniin muihin Pohjanmaan jokiin.

Tmi Arto Hautalan suunnitelmassa Pylväsojan alaosan alueelle on tehty yhteensä seitsemän suunnitelmapiirustusta, jossa kuvataan alueelle tehtävät toimenpiteet. Kunnostukset on suunniteltu alueella osin talkoovoimin ja osin konetöinä tehtäväksi. Suunnitelmaan on selitetty kuvin ja tekstein suunniteltuja toimenpiteitä, jotta ne ovat mahdollisimman helppo toteuttaa. Toimenpiteinä suunnitelmaan on kirjattu muun muassa suisteiden muodostamista, lohkareiden sijoittelua sekä poikaskivikkojen ja kutusoraikkojen rakentamista. Esimerkkinä piirustus numero 1 Pylväänlammen alueelta kuvassa 2.

Kunnostus on suunniteltu erityisesti taimenen ja harjuksen elinympäristövaatimusten pohjalta, mutta se edesauttaa myös muuta virtavesieliöstöä jokirapu mukaan lukien. Pylväsojan kohtuullisesti virtaavat nivat tarjoavat harjukselle jo nykyisellään soveliaita kutualueita, mutta taimenille soveltuvia kaivukelpoisia soraikoita suunnittelualueella ei ole. Kunnostussuunnitelmassa onkin esitetty paikat yhteensä kahdelletoista erilliselle kutusoraikolle. Monimuotoisimpina säilyneillä koskikohteilla, kuten Onnelanlammen ja –sillan alapuolella, kunnostussuunnitelmassa on esitetty harvaa lohkarekiveämistä. Tämä antaa lisäsuojaa kaloille etenkin tulva-aikoina ja parantaa koskimaisemaan. Myös pääosaan hitaammin virtaavista nivoista ja pienimpiin suvantoihin tai suvantojen suualueille esitetään harvaa lohkarekiveämistä muun muassa harjuksen viihtyvyyden ja lisääntymismahdollisuuksien edistämiseksi ja maisema-arvojen lisäämiseksi.

Kuva 2. Ote kunnostussuunnitelmasta (Arto Hautala: Pylväsojan alaosan kunnostussuunnitelma 2015).

Useimmat suunnittelualueen kosket ovat syvyysvaihtelultaan liian yksipuolisia tarjotakseen suojaa kaikenkokoisille ja –ikäisille virtavesikaloille. Koskista puuttuu niin pienpoikasten matalikkoja kuin suuremman kalan kostekiviä eli suojaa antavia lohkareita. Näillä kunnostus on kokonaisvaltaisempaa pitäen sisällään huokoisten suisteiden rakentamisen, pohjan karkeuttamisen poikaskivellä, koskiuoman leventämisen pinta-alan lisäämiseksi, virtaaman polveiluttamisen luonnonkoskien tapaan, sekä harvan lohkarekiveämisen. Pohjan karkeutta tulisi lisätä siten, että 40–50 % pinta-alasta muodostuu läpimitaltaan noin 30–50 cm kivistä ja 1–5 % noin Ø 100 cm kokoon saakka olevista lohkareista.

Pylväsojalla on ollut samaan aikaan käynnissä Pylväsojan alaosan monimuotoisuutta edistävän kunnostushankkeen kanssa Virta tuo, virta vie -hanke, joka on keskittynyt Pylväsojan vesienhallinnan parantamiseen. Tämän ansiosta Pylväsojalle on saatu tehtyä luonnonmukainen peruskuivatussuunnitelma sekä metsien valuma-aluesuunnitelma, mitkä toteuduttuaan parantavat Pylväsojan veden laatua ja olosuhteita myös kalaston kannalta.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toteutus aloitettiin 28.7.2021 pidetyllä kyläillalla Pylvään Kylätalolla. Kyläillassa alueen asukkaiden kanssa käytiin läpi vuonna 2015 valmistunutta Tmi Arto Hautalan tekemää kalataloudellista kunnostussuunnitelmaa. Paikalla oli noin 15 henkeä alueen asukkaita ja tulevia talkootyöläisiä. Alueen asukkaat olivat kiinnostuneita ja suhtautuivat positiivisesti hankkeen alkamiseen. Kyläillan jälkeen kaikille kyläläisille jaettiin omat kopiot hankkeen toimenpidesuunnitelmasta.

Hanke jatkui elokuussa 2021 pyytämällä tarjous kahdelta mahdolliselta työnjohtajalta. Tarjouksista valittiin aikataulullisesti parempi vaihtoehto, Heikki Tahkola Oulun Kalatalouskeskuksesta/ProAgria Oulusta. Työnjohtaja Heikki Tahkola suoritti suunnittelualueella maastokatselmuksen 9.9.2021. Katselmuksen lopputuloksena uoma vaikutti hyvin perkatulta ja rännimäiseltä, ja selkeää oli, että uoman monimuotoisuutta tulisi lisätä kunnostustoimenpiteillä (kuva 3).

Kuva 3. Pylväsojan alaosa kuvattuna maastokatselmuksella 9.9.2021 ennen kunnostustoimenpiteitä (Heikki Tahkola, Oulun Kalatalouskeskus/ProAgria Oulu).

Pylvään kylätalolla pidettiin toinen yleisöilta 6.10.2021, jossa tehtiin päätös hankkeen maastotöiden aloittamisesta Pylväsojalla lokakuussa talkootöillä. Yleisöiltaan kutsuttiin paikalle kaikki kyläläiset viestein, ja lisäksi avoin ilmoitus laitettiin Kalajokilaakso -paikallislehteen. Paikalla oli yhteensä 15 henkilöä. Työnjohtaja Heikki Tahkola oli kertomassa talkoopäivän ohjelmasta ja keräsi maanomistajilta luvat rantojen käyttöön. Lupa kunnostustöille oli hankittu jo elokuussa vesialueen hallinnoijalta, Pylväsojan osakaskunnalta. Talkoopäivä sovittiin pidettävän seuraavalla viikolla, 12.10.

Kunnostustalkoisiin tilattiin Takaselta 10 kuutiota soraa toimitettavaksi läheiselle yhteismaalle 8.10. Talkoisiin osallistui läheiseltä maatilalta traktorimies traktoreineen sekä 16 muuta talkoolaista. Lisäksi ProAgria Oulusta osallistui Heikki Tahkola työnjohtajana sekä Timo Kuukasjärvi jokimiehenä ja Ylivieskan kaupungin edustajana hankevastaava Nita Tuomi. Sankotalkoilla tehtiin kutosoraikkoa kolmeen kohtaan joessa (kuva 4). Soraa lapioitiin kasasta sankoihin ja nostettiin traktorin kauhaan, minkä avulla sorasankot siirrettiin jokirantaan. Tästä ne siirrettiin ihmisketjulla jokeen suunnitelluille soraistusalueille. Soraa siirrettiin kasasta jokeen rannan viereen viisi kauhallista myös suoraan traktorin kauhalla ilman sankoja.

Kuva 4. Talkootöitä 12.10.2021 (Nita Tuomi, Ylivieskan kaupungin ympäristöpalvelut).

Hankkeen konekunnostustyöt ajoittuivat kesäkuuhun 2022. Maanomistajilta hankittiin luvat viikkojen 23 ja 24 aikana 15.6.–17.6.2022 kaivinkoneella uomassa tehtäviin kunnostustöihin ja niiltä maanomistajilta, joiden mailla kaivinkone liikkui siirtyessään puronuomaan ja uomasta rannan kautta tielle, kysyttiin erikseen lupa heidän maillansa kulkemiseen. Kaivinkone aloitti työnsä 15.6. ja Heikki Tahkola ProAgria Oulusta toimi paikalla työnjohtajana. Paikalla oli myös hankevastaava Maija Schuss Ylivieskan kaupungilta. Kaivinkone aloitti työt Lentokentäntien alapuolelta (tie nro 7830) ja kulki uomaa alavirtaan päin (kuva 5).

Kuva 5. Konekunnostustyöt 15.6.2022 (Maija Schuss, Ylivieskan kaupungin ympäristöpalvelut).

Kaivinkoneella saatiin hyvin siirrettyä isoja kiviä ja lohkareita uoman sivuilta kesemmäs ohjaamaan uoman virtaamaa monipuolisemmaksi (kuvat 6 ja 7). Penkereissä olevat kivet jätettiin suurimmaksi osaksi paikoilleen, jotta ne suojaisivat uoman laitoja eroosiolta. Uoman sivustoilla oli kuitenkin hyvää ja käyttökelpoista kivimateriaalia ja uomaan saatiin luotua hyvin koskimaisempaa, polveilevampaa uomarakennetta ja erilaisia kivimuodostumia, jotka tarjoavat hyviä elinympäristöjä erilaisille vesieliöille.

Kiviä siirreltiin uomassa kaivinkoneella ja niiden vaikutusta uoman virtamaan tarkasteltiin silmämääräisesti. Isoista kivistä muodostui hyviä levähdyspaikkoja ja virran kulkua ohjaavia ja katkaisevia rakenteita. Tämän lisäksi uoman monipuolisuutta voitiin lisätä muodostamalla kivistä erilaisia virtaa ohjaavia rakenteita. Uoman virtaaman vaihtelevuus kasvoi selvästi ja uoman kulkua saatiin muutettua hyvin suoraviivaisesti kulkevasta virtaamasta monipuolisemmaksi ja polveilevammaksi. Myös koskialueiden pituutta pystyttiin kasvattamaan kivien avulla huomattavasti.

Kuva 6. Kunnostettu uoma kuvattuna Lentokentäntien sillalta 15.6.2022 (Maija Schuss, Ylivieskan kaupungin ympäristöpalvelut).

Kuva 7. Kunnostettu uoma 15.6.2022 (Maija Schuss, Ylivieskan kaupungin ympäristöpalvelut).

Uoman laidoille muodostettiin hyvin poikastuotantoon soveltuvia alueita, poikaskivikkoja ja kutusoraikkoja. Uomassa kaivettiin joihinkin kohtiin vähän syvempiä painanteita, joista löytyi kivien alta hyviä luonnollisia sorapaikkoja. Painanteiden kivimassa kasattiin taas hieman korkeammaksi rakenteeksi painanteen eteen. Pylväänlammen länsipuolelta löytyi myös sorasta kerääntynyt kasa, joka leviteltiin saaren edustalle suunnitelluille kutusoraikkoalueille (kuvat 8 ja 9). Myös muita sorapaikkoja pystytettiin muodostamaan puroon jo uomassa olemassa olevalla soralla.

Kuva 8. Puron uomaan kasautunutta soraa (Maija Schuss, Ylivieskan kaupungin ympäristöpalvelut).

Kuva 9. Kutusoraikkojen muodostamista (Maija Schuss, Ylivieskan kaupungin ympäristöpalvelut).

Yhteistyö ja sidosryhmätyöskentely

Hankkeen vastuullinen toteuttaja oli Ylivieskan kaupunki. Ylivieskan kaupungin ympäristöpäällikkö Tapio Koistinaho vastasi hankkeesta ja sen etenemisestä. Hankkeen ajan Ylivieskan kaupungilla työskenteli hankekoordinaattori, joka vastasi hankkeen toteuttamisesta käytännössä. Hankkeen alussa tässä tehtävässä toimi ympäristöasiantuntija Nita Tuomi ja hankkeen loppupuolella hankevastaavana toimi ympäristöasiantuntija Maija Schuss. Työnjohtajaksi hankittiin tarjouskilpailun perusteella Heikki Tahkola Oulun Kalatalouskeskuksesta/ProAgria Oulusta. Hänen vastuullaan oli valvoa, että talkootyöt ja konekunnostustyöt saatiin toteutettua elinympäristökunnostussuunnitelman mukaisesti.

Toimenpiteiden suunnittelua tehtiin yhteistyössä alueen maanomistajien kanssa. Hankkeesta on järjestetty yleisötilaisuuksia, joissa on esitelty tehtyä kunnostussuunnitelmaa ja kerrottu hankkeen etenemisestä sekä toimenpiteiden onnistumisesta. Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli maanomistajien osallistaminen hankkeen toimintaan ja talkootöihin. Maanomistajat ja kyläläiset ovat olleet aktiivisesti mukana hankkeen toiminnassa, ja he ovat antaneet arvokasta palautetta suunnitelluista kohteista. Maanomistajien lupia myös tarvittiin Pylväsojan uomassa tehtyjen toimenpiteiden toteutukseen ja heidän tontillaan liikkumiseen. Kaikkiin maanomistajiin oltiin yhteydessä puhelimitse tai sähköpostin välityksellä, eikä hanke herättänyt vastustusta vaan luvat saatiin jokaiselta maanomistajalta.

Hanketta on esitelty eri sidosryhmille tiedottamalla sähköpostitse, henkilökohtaisilla tapaamisilla ja hanketta esittelemällä erilaisissa tilaisuuksissa, kuten Kalajoen vesienhoitoryhmän kokouksissa ja muissa tilaisuuksissa. Hankkeessa on oltu vahvasti yhteistyössä ProAgria Oulun, maanomistajien/kyläläisten ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa.

Viestintä ja tiedottaminen

Viestinnän tavoitteiden mukaisesti tiedotettiin hankkeen eri vaiheissa sen tavoitteista, toiminnasta ja tuloksista. Tiedottamalla ja huolehtimalla paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen huolellisesta osallistamisesta hälvennetään ennakkoluuloja. Hankkeessa jaettiin tietoa puron ennallistamisesta ja kalataloudellisten kunnostusten toteuttamisesta. Tiedottamalla vietiin eteenpäin viestiä hankkeen saavutuksista ja toimittiin esimerkkinä ja innostajana muille lähellä ja kaukana. Hankkeessa luotiin hyviä kokemuksia sekä pohjaa tuleville hankkeille ja työlle virtavesien kunnostamisessa.

Viestinnän tuloksena syntyi artikkeleita paikallislehtiin sekä hankkeen esittelyitä eri tilaisuuksissa. Suunnittelua tehtiin maanomistajien ja sidosryhmien kanssa yhteistyössä. Virta tuo, virta vie -hankkeessa toteutettiin Pylväsojan hankkeita esittelevä esite, tarinakartta ja video yhteistyössä Ylivieskan kaupungin ja ProAgria Oulun kanssa, jossa edustettuna oli myös Pylväsojan alaosan monimuotoisuutta edistävä

kunnostushanke. Hankkeessa tuotetut materiaalit ja suunnitelmat on koottu hankkeen nettisivuille, jotka löytyvät Meidän Kalajoki -sivustolta (www.meidankalajoki.fi).

Viestinnän pääasiallinen sisältö

Pylväsojan alaosan monimuotoisuutta edistävässä kunnostushankkeessa tuotiin konkreettisin toimenpitein esille, kuinka voimme parantaa ja monimuotoistaa lähipuromme uomaa ja luoda erilaisia elinympäristöjä eri eliöille. Tehdyt toimenpiteet parantavat useiden eri eliölajien elinmahdollisuuksia alueella.

Hankkeen ydinviesti:

1. Hankkeella parannetaan ylivieskalaisten elinympäristön laatua
2. Hankkeen toimenpiteet ovat luoneet Pylväsojan alaosan alueelle kaloille kutualueita, poikaskivikoita ja levähdyspaikkoja sekä monipuolistaneet puron elinympäristöjä
3. Hankkeen jälkeen alueelle on mahdollista yrittää istuttaa kaloja tai rapuja, sillä nyt niille on tarjolla tarvittavia kutualueita ja elinympäristöjä.

Toteutunut viestintä

Viestintää on toteutettu mm. julkaisemalla tiedotteita, osallistamalla maanomistajia ja osallistamalla seminaareihin. Hanke on osa Ylivieskan kaupungin ja ProAgria Oulun yhteistyönä tekemää viestintämateriaalia Pylväsojan valuma-alueelle tehdyistä vesienhallintahankkeista. Tarinakartta löytyy osoitteesta <https://arcg.is/5aLGU>. Pylväsojan alueen hankkeista myös tehtiin video, joka julkaistiin Ylivieskan kaupungin YouTube-kanavalla (<https://youtu.be/JM6PxxwKvujg>). Materiaalia on hyödynnetty viestinnässä ja tilaisuuksissa, joihin hanke osallistuu.

Jatkuva tiedottaminen

Hankkeen verkkosivut ovat Ylivieskan kaupungin ylläpitämällä Meidän Kalajoki – sivustolla (www.meidankalajoki.fi/pylvasojan-alaosan-elinymparistokunnostus). Meidän Kalajoki -sivustolla esitellään Kalajoen valuma-aluetta, aktiivisena olevia hankkeita, aikaisempia hankkeita ja Kalajoen vesienhoitoryhmää. Hankkeen nettisivujen tavoitteena on tiedottaa hankkeesta ja sen etenemisestä. Kohderyhmänä ovat kaupungin asukkaat, sidosryhmät ja suuri yleisö. Hankkeen verkkosivuja päivitettiin hankkeen aikana useita kertoja. Viralliset tiedotteet on jaettu myös Ylivieskan kaupungin nettisivuille ja Facebook-sivulle.

Media ja suuri yleisö

Hankkeen aikana on julkaistu tiedotteita, joiden perusteella alueelliset mediat Kalajokilaakso-lehti ja Keskipohjanmaa-lehti kirjoittivat artikkeleita. Hankkeen tiedotteet julkaistiin hankkeen nettisivuilla, Ylivieskan kaupungin nettisivuilla sekä Ylivieskan kaupungin Facebook-sivulla. Tämän lisäksi hankkeesta on

järjestetty yleisötilaisuudet 28.7.2021, 6.10.2021 ja 19.10.2022 Pylvään kylätalolla. Yleisötilaisuuksista ilmoitettiin paikallislehti Kalajaskassa sekä Meidän Kalajoki -sivustolla.

Tiedotteet:

- Kutsu Pylväsojan alaosan elinympäristökunnostuksen yleisötilaisuuteen. Julkaistu 1.10.2021.
- Talkookutsu. Julkaistu 6.10.2021.
- Pylväsojan konekunnostustyöt alkavat 15.6. Julkaistu 10.6.2022.
- Pylväsojan alaosan kunnostustyöt ovat edenneet hyvin. Julkaistu 17.6.2022.
- Kutsu Pylväsojan alaosan elinympäristökunnostuksen yleisötilaisuuteen. Julkaistu 12.10.2022.
- Pylväsojan hankkeet tulevat päätökseen. Julkaistu 3.11.2022.

Julkaistut artikkelit:

- Pylväällä tehdään ”syöksylaskurinteestä pujottelurinnettä”. 15.10.2021 Kalajokilaakso.
- ”Kunnostus on suunniteltu erityisesti taimenelle ja harjukselle” Ylivieskan Pylväsojan kaivinkonetyöt alkavat keskiviikkona. 15.6.2022 Kalajaska.
- Pylväsoja on kunnostettu. 18.6.2022 Keskipohjanmaa.
- Pylväsojan kaivinkonetyöt saatiin valmiiksi viime viikolla. 23.6.2022 Kalajokilaakso.
- Purojen monimuotoisuutta etsimässä. 25.7.2022 Maaseudun Tulevaisuus.
- Pylväsojan kunnostus päättyy. 23.11.2022 Kalajaska.

Seminaarit ja tilaisuudet:

Pylväsojan alaosan monimuotoisuutta edistävää kunnostushanketta esiteltiin useissa tilaisuuksissa hankkeen aikana. Hankkeen työntekijät ovat osallistuneet hankkeen aikana seuraaviin seminaareihin ja tapahtumiin.

Hanketta esiteltiin seuraavissa tilaisuuksissa:

- Pylväsojan alaosan elinympäristökunnostus -hankkeen yleisötilaisuus 28.7.2021, Pylvään kylätalo Ylivieska.
- Pylväsojan alaosan elinympäristökunnostus -hankkeen yleisötilaisuus 5.10.2021, Pylvään kylätalo Ylivieska.
- VYYHTI-verkoston tapaaminen 1.11.2021, Liminganlahden luontokeskus.
- Kalajoen vesienhoitoryhmän kokous 4.5.2022, Reisjärvi. Kokouksessa oli edustettuna Kalajoen vesistöalueen keskeisiä toimijoita.
- Kalajoen vesienhoitoryhmän kokous 22.9.2022, Ylivieska. Kokouksessa oli edustettuna Kalajoen vesistöalueen keskeisiä toimijoita.

- Uusi tieto käyttöön – maa- ja metsätalouden vesienhallintahankkeiden webinaari 5.-6.10.2022. Hankevetäjä osallistui webinaariin ja esitteli Virta tuo, virta vie -hankkeen ja samalla kertoi myös tästä toisesta Pylväsojalla käynnissä olevasta hankkeesta.
- KOTONA-messut 15.-16.10.2022, Ylivieska. Hankkeen esitettä jaettiin messuilla Ylivieskan kaupungin ständillä.
- Pylväsojan yleisötilaisuus 19.10.2022, Pylvään kylätalo Ylivieska. Tilaisuudessa kerrottiin Pylväsojan hankkeista ja niiden päättymisestä ja jaettiin Pylväsojan hankkeiden esitettä.

Hankkeen työntekijä on osallistunut lisäksi seuraaviin seminaareihin ja tapahtumiin:

- Vesistökunnostusverkoston vuosiseminaari 28.-29.9.2021.
- Kalajoen vesienhoitoryhmän kokous 14.10.2021, Sievi.
- Vesistökunnostusverkoston talviwebinaari 16.-17.3.2022.
- Virta tuo, virta vie -hankkeen yhteistyömalliin liittyvä keskustelutilaisuus alueen toimijoille 4.5.2022, Pylvään kylätalo Ylivieska. Tilaisuuteen kutsuttiin mm. paikallislehden edustaja, paikallisia yhdistystoimijoita (kyläyhdistykset, metsästysseurat, MTK), osakaskunta, asiantuntijaorganisaatioiden ja kaupungin edustajia sekä maanrakennusalan urakoitsijoita. Tilaisuudessa perustettiin Pylväsojan porukka.
- Vesistökunnostusverkoston vuosiseminaari 24.-25.8.2022, Kokkola.
- Vinkit vesiviisaaseen maa- ja metsätalouteen -webinaari 26.9.2022.
- Vaikuta vesiin -päivät 28.-29.9.2022, Rovaniemi.
- Maatalouden kestävä vesienhallinta – keinoja sopeutua ilmastonmuutokseen ja lisätä luonnon monimuotoisuutta 13.10.2022, Helsinki.

Arvio viestinnän onnistumisesta

Hankkeen viestinnässä onnistuttiin hyvin ja saavutettiin asetetut tavoitteet. Hankkeen tiedotteet menivät läpi Kalajokilaakson ja Keskipohjanmaan paikallismediaan. Maanomistajat suhtautuivat positiivisesti hankkeeseen ja hankkeessa saatiin toteutettua aiemmin suunniteltu elinympäristökunnostus. Hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin osallistui kymmeniä kuuntelijoita ja messuilla hankkeen pisteillä vieraili yhteensä noin 100 henkeä. Viestinnässä erityisen onnistunutta oli alueen maanomistajien osallistaminen suunnitteluun ja toteutukseen. Hankkeen viestintämateriaalina tuotettua Pylväsojan valuma-alueen vesienhallinnan toimenpiteistä kertovaa esitettä, tarinakarttaa ja videota tullaan esittelemään ja käyttämään myös jatkossa Ylivieskan kaupungin viestinnässä.

Hankkeen tulokset

Hankkeessa saatiin ennallistettua talkoiden ja konetöiden avulla Pylväsojan alaosan uoma kunnostussuunnitelman mukaisesti ja luotua puroon syvänteitä, poikaskivikoita ja kutusoraikoita. Hankkeessa saatiin monimuotoistettua puron virtaamaa ja luomaan erilaisia elinympäristöjä eri eliöille. Hankkeessa saatiin aikaan myös tärkeää tiedotusta puron ennallistamisesta ja kalataloudellisten kunnostusten toteuttamisesta.

Hankkeen hyöty ja toiminnan jatkuvuus

Hanke hyödyttää Pylväsojan alaosaa huomattavasti. Puron uoma saatiin kunnostettua koko suunnittelualueelta ja nyt uoma tarjoaa paljon vaihtelevamman elinympäristön eri eliöille. Puron profiili muuttui hyvin rännimäisestä uomasta polveilevammaksi, moni-ilmeisemmäksi uomaksi. Tämä antaa mahdollisuuden myös kehittää puroa tulevaisuudessa virkistyskäytön kannalta. Alueelle on myös mahdollista yrittää istuttaa kaloja tai rapuja, sillä nyt niille on tarjolla niille tarvittavia elinympäristöjä. Virta tuo, virta vie -hankkeessa tehdyt suunnitelmat Pylväsojan valuma-alueen vesienhallinnan parantamiseen myös toteutuessaan edistäisivät kalojen ja muiden eliöiden elinolosuhteita alueella.

Projektin rahoitus

Hankkeen rahoittivat yhdessä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Ylivieskan kaupunki. Hankkeen kokonaisbudjetti oli 36 000 euroa, josta Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoitusosuus oli 20 000 euroa (55 % hankkeen kokonaisbudjetista). Hanke toteutti osaltaan vesiensuojelun tehostamisohjelmaa ja osallistui vesien- ja ympäristöhoidon edistämiseen. Hankkeen toteutuneet kokonaiskustannukset olivat 12 208,78 euroa, mikä oli noin 33,9 % hankkeelle budjetoidusta 36 000 euron summasta. Kustannukset jäivät siis huomattavasti budjetoitua alhaisemmiksi. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus rahoitti hanketta 6 714,82 eurolla.

Budjetin selvä alittuminen johtui pääasiassa siitä, että kunnostukset saatiin tehtyä huomattavasti nopeammassa ja lyhemmässä aikataulussa ja erityisesti se, että kutusora löytyi paikan päältä konetöiden yhteydessä. Tämän takia toinen suunniteltu talkoopäivä voitiin perua ja siihen liittyvä soran hankkiminen ja tuonti alueelle säästettiin myös hankkeen kustannuksista. Kutusorien uomaan kuljettaminen olisi vaatinut myös huomattavan suuren työpanoksen, jos ne olisi pitänyt tuoda uomaan sen ulkopuolelta. Suunnitelluille kohteille kulkeminen olisi ollut erittäin haastavaa, paikoin lähes mahdotonta mm. tiheän puuston ja uoman lähellä sijaitsevien rakennusten takia. Tältä kuitenkin vältyttiin, koska sora löydettiin uomasta ja se voitiin siirtää suunnitelluille kutusoraikkopaikoille helposti ja nopeasti konetöiden yhteydessä.

Hankkeen toteutus numeroina

KYSYMYS	lkm
Kuinka monta maanomistajaa on ollut mukana hankkeessa? Myös maanvuokraajat lasketaan.	25
Kuinka monta uutta menetelmää hankkeessa pilotoitiin?	0
Kuinka monta valuma-aluekohtaista / osa-valuma-aluekohtaista suunnitelmaa hankkeessa on laadittu?	0
Mikä on valuma-aluekohtaisten suunnitelmien laajuus (pinta-ala, ha)?	0
Kuinka monta tilaisuutta hanke on järjestänyt? Tässä huomioidaan tilaisuudet, joissa on mukana hankkeen ulkopuolisia osallistujia.	4
Kuinka monta osallistujaa on yhteensä ollut hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa? Tässä huomioidaan tilaisuudet, joissa on mukana hankkeen ulkopuolisia osallistujia.	60
Kuinka moneen muiden järjestämään tilaisuuteen hanke / hankkeen edustajat ovat osallistuneet. Tässä huomioidaan vesienhallinnan teemaan liittyvät tilaisuudet. Esim. webinaariesittelyt/ Webinaarien arvioitu kuulijamäärät.	4/150
Kuinka monta viestintätuotetta hankkeessa on valmistunut? Viestintätuotteita ovat esimerkiksi tiedotteet/uutiset, blogit, videot, esitteet, podcastit, some, verkkosivut, lehtijutut yms.	14
Kuinka monta asiantuntija-artikkelia hankkeessa on valmistunut?	1

Toteutusvaiheen arviointi

Suunnitelman toteutus onnistui hyvin ja kaikki suunnitelmiin merkityt toimenpiteet saatiin toteutettua. Heikki Tahkola on käynyt myös tarkistamassa tehdyt kunnostustoimenpiteet syksyllä 2022 ja suurin osa tehdyistä kutusoraikoista on säilynyt paikoillaan ja korkeamman veden aikana tehdyt konekunnostustoimenpiteet olivat onnistuneen näköisiä myös vähän veden aikaan tarkasteltuna. Kokonaisuudessaan hankkeen toteutus on onnistunut hyvin ja toimenpiteet lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta ja eri eliöiden elinmahdollisuuksia Pylväsojan alueella.

Lähteet:

Tmi Arto Hautala, 2015. Pylväsojan alaosan kunnostussuunnitelma. 30.10.2015.

